

İÇİNDEKİLER

Bir Avusturya Kentinde Çocukluk • 9
Otuzuncu Yaş • 18
Her Şey • 55
Katiller ve Deliler Arasında • 74
Gomorraya Bir Adım • 100
Bir Wildermuth • 125
Undine Gidiyor • 159
Kaynakça • 169

OTUZUNCU YAŞ

Bir Avusturya Kentinde Çocukluk

Ekimin o güzelim günleri, Radetzky Caddesi'nden inerken Şehir Tiyatrosu'nun yanı başında güneşe karşı bir küme ağaç çıkar karşınıza. Yemiş vermeyen koyu kırmızı kiraz ağaçlarının önündeki ilk ağaç güz mevsimiyle öylesine tutuşmuş yanar, öylesine iri bir altın benek oluşturur ki, meleklerden birinin elinden düşürdüğü bir meşale sanırsınız. Ve yanar durur ağaç, ne güz rüzgârı, ne dona çeken hava onu bir türlü söndüremez.

Bu ağaç ortada dururken, kim yaprak dökümünden, kim ak ölümlerden söz açabilir bana? Kim gözlerimle onu kucaklamaktan, onun dünyanın özünü oluşturduğuna ve bu saatte parıldadığı gibi ileride de hep benim için parıldayacağına inanmaktan beni alıkoyabilir?

Ve derken ağacın ışıltısında kent de seçilir yeniden: koyu renk kiremit perçemleriyle hastalıktan yeni kalkmış gibi sarı soluk evler ve kentin göbeğinde demir atan bir tekneyi bazen gölden alarak sularında taşıyıp getiren bir kanal. Sağladıkları çabukluktan ötürü taşıma işinde tren ve kamyonların kullanılmasından beri ölü bir hava esmektedir limanda; ama çiçeklerle yemişler eskisi gibi yüksek rıhtımdan kirli sulara düşer, karlar dallardan dökülür, karlar eriyince sular gürül gürül yukarılardan akar, derken bir kez daha kabarmak ister kanal, bir dalgayı tutup kaldırır, dalgayla bir tekne kalkar, bizim gelişimizde çekilmiştir alacalı yelkeni.

Kentin fazla çekici yanı bulunmadığından, başka kentlerden buraya göçenler seyrek olmuştur; toprakları kendilerine zamanla ufak gelen aileler köylerden inmiş, her taraftan daha ucuz kenar mahallelerde bir çatı altı bulup başlarını sokmaya bakmışlardır. Yerleştikleri yeni yerlerde tarlalar, taş ocakları, büyük sebze bahçeleri de vardır; arsalar vardır, kentin yoksulluk içinde yüzen sakinleri nafakaları olan pancar, lahana ve fasulye gibi ürünleri yıllar yılı ekip biçmişlerdir burada. Kollarını sıvayıp kendilerine kiler kazmışlar, temel suları içinde dikilmiş, baharla güz arası kısa süreli akşam

vakitlerinde uğraşp didinerek evlerinin çatı kirislerini kendileri hazırlamışlardır. Ölmeden evinin çatısını çatıp da dostlarına bir ziyafet çekenleri çıkmış mıdır içlerinde, Tanrı bilir.

Ama ev falan düşündükleri olmamıştır çocukların, çünkü çingeneler gelip kısa bir süre gömütlükle havaalanı arasındaki sahipsiz araziye konduklarında, bir başka dil konuşup patates közlemesi yapmak için ateşler yaktıklarında, çocuklar uzakların kararsız kokuyla erkenden tanışmışlardır.

Geçit Sokağı'ndaki büyük kira evinde çocuklar oyun oynamak istediler mi, ayakkabılarını çıkarıp çorapla oynarlar, çünkü hemen altlarında ev sahibi oturur. Fısıldayarak konuşmalarına izin vardır ancak ve fısıldayarak konuşma yaşam boyu artık yakalarını kurtarmayacakları bir alışkanlığa dönüşür. Okula gittiklerinde bağırır öğretmenleri: Dayak mı istiyorsunuz ağzınızı açmak için. Dayak mı... Seslerini çıkarsalar paylanırlar, çıkarmasalar paylanırlar, ara yere, sus pus, davranışlarını yerleştirmeye çalışır çocuklar.

Bir oyun vardır da haydutlar bu oyunda oradan geçtikleri için Geçit Sokağı denmemiştir sokağa. Ama çocuklar hayli bir süre öyle sanmışlardır. Ne zaman ki bacakları güçlenip kuvvetlenmiş, uzaklara açılabilmişler, o zaman geçidi görmüş, Viyana'ya giden trenin geçtiği küçük altgeçidi görmüşlerdir. Havaalanına varmak isteyen meraklılar altgeçitten geçmiş, kırlara dalarak güzsü işlemler içinden vurup gitmişlerdir. Kim akıl ettiyse, biri çıkıp havaalanı gömütlüğün yanı başına yapılısın istemiştir, K. kentinde oturanlar da bunu kısa süreli eğitim uçuşları sırasında düşüp ölen acemi pilotların gömülmesi bakımından uygun görmüşlerdir. Ama pilotlardan, kimsenin hatırı için uçağı düşen olmamıştır. Çocuklar: Uçak! Uçak! diye bağışmıştır hep. Uçak gördüklerinde sanki tutacakmış gibi ellerini uzatmış, hayvan başlarıyla çeşitli kurtçuklar arasında dolaşan pilotların ardı sıra bakarken hayvanat bahçesini andıran bulutlara dalıp gitmişlerdir.

Çocuklar çikolatalardan yaldızlı kâğıtları çıkarıp ağızlarına tutmuş, "Maria Saal'ın Çanları" melodisini çalmışlardır. Okulda bir doktor hanım bit var mı diye başlarına bakmıştır. Saatin kaç vurduğundan hiç haberleri olmamıştır, çünkü büyük kilisenin saati durmuştur. Okuldan da her vakit eve geç dönmüşlerdir. Ah bu

çocuklar! (Tek bildikleri şey isimleridir, onu da zar zor bilirler, ama “Çocuklar!” denmeyegörsün, kulak kesilirler.)

Okul ödevleri: Çizgi üstünde, çizgi altında belli uzunlukta harfler ve dikine yazılar; alıştırmalarla ufuklar genişler ve giderek daralır düşler dünyası, kurulum ezberler köşe taşları üzerine. Gaz sürülmüş döşemelerden, birkaç yüz çocuk yaşamından, minik paltolardan ve yanan lastik silgilerden kalkan buğular, gözyaşları, paylanmalar, sınıf köşelerinde dikilmeler, diz üstü çökmeler ve bir türlü önü alınamayan gevezelikler ortasında öğrenilir: alfabe, imlâ, çarpım tablosu ve On Buyruk.

Çocuklar eski sözleri bırakıp yenilerini beller, Sina Dağı hakkında bilgi edinir, Ulrich Tepesi’ni görür, üzerindeki pancar tarlalarını, karaçamları, kızılçamları ve tepeye dağınık bir görünüm veren sedirlerle akdikenleri görürler. Kuzukulağı yer, sertleşip olgunlaşmaya kalmadan mısır koçanlarını dişler ya da sobanın ateşinde kebab yapmak üzere mısırları eve alıp getirirler. Odun sandığına atılan boş koçanlar ateşi tutuşturmada kullanılır, biraz da sedir ve zeytin dallarından atılır üzerine, için için yanıp tüter dallar, uzaktan duyulur sıcaklıkları ve düşer duvarlara gölgeler.

Derken zafer ganimetleri, Noel vakti. Ne ileriye çevriktir gözler, ne dinlenir gerilerde. Kabak geceleri,* gulyabaniler ve korku günleri bitip tükenmeyen. İyi’den yana, Kötü’den yana: umutsuz.

Gelecek nedir bilmez çocuklar ve kendileri için baştan başa korkularla doludur dünya. Dünyanın nasıl şey olduğundan haberleri yoktur. Bilip bildikleri, cennetle cehennemdir yalnız, çünkü bunları tebeşirle diledikleri gibi sınırlayabilirler, cehennem hanesinin üzerinden tek ayakla seker, cennet hanesine gelince ayaklarını yere basarlar.**

Ve günlerden bir gün Hensel Sokağı’na, içinde ev sahibinin oturmadığı bir eve taşınır çocuklar. İpoteklerin yardımıyla, uysal ve sıkışık, dünyaya gözlerini açmış yeni bir mahalleye gelirler. İki sokak ötelerinden Beethoven Caddesi geçer; Beethoven Caddesi’ndeki

* Kötü ruhların kovulmasıyla ilgili olarak eskiden kalma bir âdet; üzerlerine göz, burun ve ağız oyulup içlerine yakılarak mum konulan kabaklar sopalara geçirilerek geceleyin sokaklarda dolaştırılır. (ç. n.)

** Seksek oyununun, iki ayağın da yere basılarak istenildiği kadar dinlenilebilen son hanesi Almandaca cennet, bir önceki ise cehennem hanesi olarak adlandırılır. (ç. n.)

evlerin hepsinde odalar geniştir, tümünde kalorifer tesisatı vardır. Bir sokak ötelinde ise Radetzky Caddesi uzanır. Radetzky Caddesi'nde tramvay çalışır, elektrik kırmızısı, kocaman ağızlı. Şimdi bir bahçe sahibidir çocuklar. Bahçenin ön kısmına gül fidanları, arkasına minik elma ağaçlarıyla frenküzümleri dikilir. Ağaçların boyu çocukların boyundan uzun değildir. Çocuklar ağaçlarla birlikte büyüyecek, boy atacaktırlar. Solda bir komşuları, komşularının bir buldog köpeği vardır. Sağdaki komşularının çocukları sürekli muz yerler, evlerinin bahçesine barfiks ve halka kurmuşlardır, bütün gün sallanıp dururlar. Çocuklar Ali adındaki köpekle arkadaşlık eder, her şeyi sözde onlardan daha iyi bilip daha iyi yapan komşu çocuklarıyla yarışıp dururlar.

Ama kendi başlarına kalmak çok daha hoşlarına gider çocukların. Tavanarasına çıkıp kururlar. Kimi zaman, çatlak seslerinin nasıl çıktığını denemek üzere, gizlendikleri tavanarasında yüksek sesle bağırarak olurlar. Örumcek ağlarının önünde alçak perdeden, küçük ve asi çılgınlıklar atarlar.

Fareler ve elma kokuları yüzünden kilere adım atmamayı istemez canları. Her gün kilere inip kan kırmızısı elmaların çürümeye başlayanlarını arayıp bulmaktan, çürük yerlerini kesip atarak kalanını yemekten bıkmışlardır! Çürük elmalar yemekle tükenmez bir türlü, ve elmalar hiç durmadan çürür. Çürümüş elmalardan hiçbirinin kaldırılıp atılmaması kendilerine tembuhlendiğinden, öbür yasak yemişleri çeker içleri. Elmaları, hısımlarını ve evlerinin arkasındaki Kreuzberg'de gezmeye çıkılan, çiçeklerin ve kuşların isimlerini söylemeleri istenen pazar günlerini sevmezler.

Yaz gelince yeşil panjurlar arasından güneşli sokağa bakar, kış oldu mu kardanadam yaparlar; kardanadamın başına iki kömür parçası sokuştururlar, göz olur. Ve Fransızca öğrenimi başlar: Madeleine est une petite fille. Elle est à la fenêtre. Elle regarde la rue.* Derken piyano çalarlar: Şampanya Aryası. Yazın Son Gülü. İlkbahar Sarhoşluğu.

Heceleme günleri gerilerde kalmıştır. Gazete okur çocuklar, bu gazete haberleri arasından fırlayan bir sapık katil türer. Akşamları din dersinden eve dönerlerken, ağaçların alacakaranlıkta yaptığı gölgeleri bu katil olarak görür, önlerinden geçtikleri bahçelerde sallanan leylakların hışırtısını bunun çıkardığını sanırlar. Katil, iki yana ayrı-

* Madeleine küçük bir kız. Pencerede duruyor. Sokağa bakıyor. (ed. n.)

liveren kartopu çiçekleri ve flokslar arasından ansızın şöyle bir boy gösterir, sonra kaybolur. Çocuklar kendilerini boğmaya gelen katilin elini boyunlarında hisseder, şehvet* sözcüğünde saklı yatan ve katilin kendisinden de korkutucu olan gizin sezgisini içlerinde taşırlar.

Okuya okuya gözlerine bir hal olur çocukların. Geceleyin saatlerce vahşi Kürdistan'da gezer ya da Alaska'da altın arayıcılarının arasında dolaşır, ertesi gün uykusuzluktan yorgun düşerler. Ne zaman sevgi üzerine konuşulduğunu işitseler pusuya yatar, söyleşinin anlaşılabilir dilini çözecek bir sözlük olsa, diye içlerinden geçirirler. Kendi bedenlerinin ve bir gece anne babalarına ait yatak odasında kopan patırtının gizini ele geçirmek üzere kafa patlatıp dururlar. Ne olsa güler, kendilerini kolay tutamaz, güler, gülerken düşerler banktan, ayağa kalkar, katılıp kalıncaya dek gülmelerini sürdürürler.

Ama bir köyde, Rosental'daki bir barakada çok geçmeden yakayı ele verir sapık katil. Üzerinde saman çöplerinden püsküller vardır ve yüzündeki gri fotoğraf bulanıklığı katili sadece sabah gazetesinde değil, her vakit için tanınmaz duruma sokar.

Evdde para suyunu çekmiştir. Kumbaraya atılan paralar atılmaz olur. Büyükler, çocukların önünde ima yoluyla konuşmaya dikkat ederler. Çocuklar, ülkelerinin kendilerini satmak üzere olduğunu, dört bir yandan çekiştirildiği için bir gün gelip yırtılacak ve yerini bir kara boşluğa bırakacak göklerinin de birlikte satışa çıkarıldığını bilmezler.

Sofrada sus pus oturur, lokmaları ağızlarında uzun uzun çiğnerler, beri yanda gümbürtüyle öter radyo ve haberleri okuyan spikerin sesi yıldırımdan bir küre gibi mutfakta dolanır, kabukları çatlamış patateslerin üzerinde kapağı korkuyla havaya kalkan tencerenin yanına gelip silinir ortadan. Elektrikler kesilir arada bir. Sokaklardan yürüyüş halinde kafiler geçer. Başlar üzerinde kavuşur bayraklar. Bir marş söylenir dışarıda: "... her şey parça parça olana kadar." Derken haberlerin bittiğini bildiren sinyal sesi duyulur radyoda, ve parmaklarını ustalıkla kullanarak birbirleriyle sessiz iletişime geçer çocuklar.

Çocuklar abayı yakmıştır, ama kime, bilmezler. Aralarında kuş diliyle konuşur, düşüne düşüne soluk bir belirsizlikten içeri kayar,

* Orijinal metinde *Lust* sözcüğü kullanılıyor. *Lustmord*: "cinsel dürtünün tatmini amacıyla ya da tecavüzle bağlantılı olarak işlenen cinayet; şehvet cinayeti" anlamında; aynı sözcükten türetilen ve bu öyküde aynı bağlamda kullanılan *Lustmörder* sözcüğü "sapık katil" olarak Türkçeleştirilmiş. (ed. n.)

daha olmadı kalkıp kendileri bir dil uydururlar; öyle bir dil ki, akıllarını başlarından alır büyüsü. Balığım benim. Oltam. Tilkim. Tuzağım. Ateşim benim. Suyum. Dalgam. Toprak hattım. Şayet'im. Fakat'im. Benim ya'm. Benim ya da'm. Benim her şeyim... her şeyim... Birbirlerini itip kakar, birbirleriyle yumruklaşır, karşı tarafın söylediği olmadık bir sözcük yüzünden boğuşup dururlar.

Alt tarafı önemsiz bir şey. Ah bu çocuklar!

Ateşleri yükselir, kusar, üşüme nöbeti gelip titrerler, anjin olur, boğmaca olur, kızamık geçirir, kızıla yakalanırlar, durumları ağırlaşır umut kesilir yaşamlarından, ha gitti, ha gideceklerdir; ve bir gün, hissiz ve çelimsiz yatarlar yatakta, her şeyi artık başka türlü düşünürler. Savaşın patlak verdiği açıklanır kendilerine.

Daha birkaç kış, bombalar buzdan örtüsünü havaya uçurana dek Kreuzberg eteğindeki gölcükte buz pateni yapılabilir. Gölün orta yerindeki güzelim camsı bölge, sağa sola yaylar ve sekiz çizen kloş etekli kızlara ayrılmıştır. Bu bölgenin çevresi çabuk kayanlarıdır. Isınma odasında büyücek oğlanlar büyücek kızlara patenlerini giydirir, ellerindeki kulaklıklarla kızların narin ayak bileklerini saran kuğu boyunlu botlara dokunurlar. Büyükler arasına karışabilmek için, vidalı patenler gereklidir, küçükler ve onlar gibi yalnız kayışlı bir tahta pateni bulunanlar, gölcüğün kar serpintileriyle örtülü kenarlarına çekilir ya da kayanları seyrederek.

Akşam olup kızlarla oğlanlar, patenleri omuzlarında, piste veda ederek tahta tribüne doğru yürürlerken, ve herkesin yüzü, dolunaylardan farksız ve körpe, alacakaranlıkta parıldarken, kar şemsiyeleri altında lambaların yandığı görülür. Hoparlörler çalışmaya başlar, ve kentte herkesin tanıdığı on altı yaşındaki ikiz kardeşler, tribünün tahta merdivenlerinden inerler aşağı. Oğlan mavi bir pantolonla beyaz bir kazak giymiştir. Kız mavi bir hiçlik içindedir, yalnızca ten rengi triko bir giysi vardır üzerinde. Son basamakta sakin beklerler; müzik başlar başlamaz kız bir kanat vuruşu, oğlan yaman yüzücülere özgü bir sıçrayışla buzlar üzerine atılır, uzun soluklu ve güçlü birkaç hamleden sonra gölcüğün orta yerine gelip dururlar. Hemen ilk figüre başlar kız. Oğlan ışıktan bir çember tutar ona. Kız, sislere bürünmüş, sıçrayıp geçer çemberden. Derken gramofonun iğnesi plak üzerinde cızırdamaya başlar ve müzik boğulur. Kaşları buz tutmuş yaşlı beyler, gözlerini dört açıp numarayı seyrederek.

Ayaklarına paçavralar dolamış, elindeki kürekle gölün kenar bölge-
sindeki geniş patinaj çemberinden buz parçacıklarını temizlemeye
çalışan adam işini bırakıp küreğe dayar çenesini, gözleriyle kızın
adeta bir sonsuzluktan içeri kayıp giden adımlarını izler.

Bir kez daha neye uğradıklarını şaşırır çocuklar: Gelen ilk
Noel'de Noel ağaçları açıkça gökten yağar;* her biri bir ateş parça-
sıdır. Ve çocuklara beklemedikleri bir armağan getirir yanlarında:
daha çok boş zaman.

Alarm verilince, çocuklar sığınağa gitmek için defter ve kitaplarını
bırakıp kalkabilirler. Daha sonra çikolata, şekerleme gibi tatlıları
yaralılar için ayırabilir ya da kara, deniz ve havada çarpışan askerler
için çoraplar ve kenevir lifinden sepetler örebilirler. Kompozisyonlar
yazıp toprak altında ve deniz dibinde yatanları anarlar. Bir gün de
gelir, gömütlük ve gömütlüğün önünde saygıyla eğilen havaalanı
arasındaki bölgede siper kazarlar. Latinceyi unutup, gökteki motor
seslerini birbirinden ayırt etmeyi öğrenmelerine ses çıkarılmaz. Es-
kisi gibi öyle pek sık yıkanmak zorunda değildirler, tırnaklarının
temizliğine de bakan olmaz artık. Yenileri dışarıda satılmadığından
atlama iplerini onararak kullanır, tabak biçimindeki bombalar ve
saniye tapaları üzerinde çene çalarlar. Yıkıntılarda “Çekilin yoldan,
haydutlar geliyor” oyununu oynar, ama kimi zaman da çömeliip
dururlar; gözlerini önlerindeki bir noktaya diker ve “Çocuklar!”
diye seslenildiğinde eskisi gibi kulak asmazlar. Cennet ve cehennem
oyunu için yeterince taş ve tuğla parçası vardır şimdi ortada; ama
çocuklar uyusuk bir halde sağa sola sallayıp dururlar, yağmurda
sınırlı olmuştur çünkü ve üşümektedirler.

Çocuklar ölür, çocuklar Yedi Yıl Savaşları'yla Otuz Yıl Savaş-
ları'nın tarihlerini öğrenirler; bütün düşmanlıkların altından gi-
rip üstünden çıksalar, aralarında doğru bir ayırım yapılması tarih
dersinden iyi not almalarını sağlayacak bahane ve gerçek nedeni
birbirine karıştırırsalar, umurlarında değildir.

Derken Ali adındaki köpeğin ölümüne tanık olur, sonra da
köpeğin sahiplerinin öldüğünü görürler. Ve ima yoluyla konuş-
malar sona erer. Yanlarında, ense köküne sıkılan kurşunlardan,

* Belli bir yerin bombalanmasından önce uçaklardan atılan aydınlatma fişekleri;
havada patlayan fişekler, dağılarak bir ağaç biçimini alır ve bombalanacak yeri
aydınlatır. (ç. n.)

ipe çekilmelerden, temizlik hareketlerinden, havaya uçurmalardan söz edildiğini işitir, duyup göremediklerinin ise kokusunu alırlar. St. Ruprecht ölülerinin de yine öyle kokusunu almışlardır; yıkıntı altından çıkarılamaz ölüler, çünkü sinema üzerlerine çökmüştür. Çocuklar *Romanze in Moll* filmi görmek için gizlice gitmişlerdir adı geçen sinemaya, çünkü filmi görmeleri yasaklanmıştır. Birkaç gün sonra o büyük ölme ve öldürme işine başlamaları yasak değildir ama, birkaç gün sonra ve arkadan her gün.

Artık ışık yüzü görmez olur ev. Pencereerde cam kalmamış, kapılar menteşelerinden fırlamıştır. Kimse kımıldamaz yerinden, kimse kalkmaz ayağa.

Ne yukarı akar Glan, ne aşağı. Küçük ırmak durur öyle. Zigulln Şatosu öylece durur yerinde, kımıldamaz.

Ermış Georg*, Yeni Meydan'da dikilmiş durur, elinde topuz, canını cehenneme yollamaz ejderhanın. Ermış Georg'un yarı başında imparatoriçe dikilir, ama kımıldamaz yerinden.

Ey kent. Kent. Tüm kökleri havada, kurtbağırli kent. Artık ne ışık vardır evde, ne ekmek. Ve ikide bir paylanır çocuklar: Susun, kesin sesinizi bakayım.

Bu surlarda, kenti baştan başa dolaşan bu çember yollar arasında surlardan kaçıyor yerinde duruyordur şimdi kim bilir? O Anka kuşu hâlâ yaşar mı ki? Yedi yıl sustu. Yedi yıl geçip gitti. Sen benim yurdum, sen yersiz ülke, bulutlar üstünde, oyulmuş kalkerler altında, gecelerin altında, gündüzlerin üstünde, benim kentim ve benim ırmağım. Ben senin dalgan, sen benim toprak hattım.

Ey bağrında çember bulvarları barındıran kent: Viktringer Bulvarı ve St. Veiterring Bulvarı... Yıldızların oluşturduğu o büyük yollara benzeyen, ama çocuklar için onlardan da büyük olan bütün çember yollar isimleriyle sayılıp dökülsün ortaya. Ve sayılsın bütün sokaklar: Burg Sokağı, Getreide Sokağı, evet, böyleydi isimleri, sonra Paradeiser Sokağı. Meydanlar da unutulmasın: Heu Meydanı, Heilige-Geist-Meydanı. Hiçbir şey unutulmasın, son bir kez anılsın her şey, bütün meydanlar anılsın. Anılsın dalga ve anılsın toprak hattı.

Günün birinde çocuklara diploma verecek kimse kalmaz artık, çocuklar bundan böyle özgürdür. Hayata atılmaları istenir. Ve bahar

* Hıristiyan ermişlerinden biri; ejderhayı öldüren Georg olarak bilinir. (ç. n.)